

Inventaris de llibres de jueus gironins, per JOSEP M.^a
MILLÀS I LLUÍS BATLLE.*

Al'Arxiu de la Cúria Episcopal de Girona es guarden dos petits llibrets o quaderns que contenen inventaris de llibres, especialment religiosos i litúrgics, dels principals jueus gironins de començos del segle xv.

Bibliopaleogràficament són dos quaderns en quart, de 15'3 × 22'5 cm. i de 12 i 8 folis, respectivament; si bé són sense data, la lletra és manifestament del segle xv; els dits inventaris estan escrits en català, però amb una ortografia bastant vacil·lant, així com amb freqüents errades en la transcripció dels mots hebraics. Això ens fa pensar que els dits quaderns són les còpies seriades que un amanuense cristià — segurament al servei de la Cúria de Girona — va fer de les declaracions que varen lliurar cada un dels jueus que s'hi citen. La modalitat hebraica en la pronunciació dels noms dels distints llibres bíblics i litúrgics és ben destacada, i malgrat la fluctuant transcripció d'alguns d'aquests noms — és tan difícil transcriure sons exòtics a una llengua — hom constata tots els caràcters privatius de la pronunciació sefardí. Però mantes desfiguracions dels mots hebraics ja s'han d'atribuir, més que a vacil·lació de la transcripció, a inadvertència i incomprensió del copista cristià, per ex., els n.º 25, 123, 128; en algun cas, però, referiríem a una modalitat fònica viva l'especial fisonomia de la transcripció hebraica : així és curiós de veure que algunes vegades, per ex., als n.º 264, 265, 266 i 269 del quadern B, a un nom propi de jueu, precedeix *Bi*, en lloc de *Rabi*.

Aquests inventaris es refereixen als llibres que els jueus declarants tenien en llur poder, després d'haver ja lliurat els altres llibres que no podien tenir en llur poder a l'oficial o vicari de la Cúria de Girona; així es retola freqüentment l'inventari del jueu declarant : «Inventari dels llibres de que ha en son poder oltre los llibres que ha dats a mossen G. Mariner vicari.» Això ens situa vivament en un dels moments més tristos i aspres de la vida del judaisme a la nostra terra.

Des de mitjans del segle XIII el proselitisme de l'Església envers els jueus anà accentuant-se progressivament, i aquest proselitisme rebé també increment de les revoltes socials que al llarg del segle XIV — a Espanya fou als seus finals, principal-

* Aquests documents foren descoberts a l'Arxiu de la Cúria Episcopal de Girona per un dels firmants d'aquest treball, el senyor Lluís Batlle, el qual n'ha fet la còpia. A càrrec del doctor Millàs ha anat la transcripció hebraica i la identificació i comentari bibliogràfic dels títols.

ment — s'acarnissaren contra els jueus. Aquesta pruija de proselitisme la sentiren profundament i alhora, al nostre país, sant Vicenç Ferrer i el papa Benet XIII; el primer, en les seves prèdiques incessants es dirigia a les multituds; el segon sembla que sentia més la polèmica personal, i amb la convocatòria de la gran Assemblea de Rabins a Tortosa, que per espai de quasi dos anys (febrer 1413-novembre 1414) discutí greus problemes teològics, es dirigia preferentment a la conversió de les ments directores del judaisme.¹ Aquest ardent proselitisme, fet precisament arran d'un període de convulsions i de grans depredacions contra els jueus, fou ric en nombroses conversions de jueus,² les quals eren, però, més o menys sinceres. El blanc d'aquelles polèmiques doctrinals era particularment el Talmud, ja per al·legar els polemistes cristians que hi havien passatges i opinions que donaven peu a una interpretació messiànica congruent amb la cristiana, o per al·legar que hi havien passatges calumniosos i blasfems contra la fe cristiana, i com que en les últimes sessions la generalitat dels Rabins assistents a l'Assemblea de Tortosa, declararen que no donaven cap fe ni autoritat als passatges talmúdics — d'apariència immoral o errònia —, aleshores impugnats pels polemistes cristians de l'Assemblea es comprèn que el zel i tendència antitalmúdiques de Benet XIII, s'exacerbessin, i que ell cregués del cas d'iniciar després del Congrés de Tortosa una política de màxima repressió contra els jueus i llur doctrina talmúdica. Això fou la butlla que promulgà l'11 de maig del 1415, la gran duresa de la qual sols s'explica situant-nos en aquells moments històrics.

Vet aquí el que es disposa en els dos primers apartats o constitucions:

I. Cap fidel ni infidel, de qualsevol estat, condició o secta, s'atreveixi ni públicament ni privada, a escoltar, llegir ni ensenyar les doctrines talmúdiques, i per tal que aquesta prohibició sigui més fàcilment observada, es mana que dintre el terme d'un mes, a comptar des de llur publicació, es recullin i servin en l'esglé-

1. Vegeu J. AMADOR DE LOS RÍOS, *Historia social, política y religiosa de los judíos de España y Portugal*, Madrid, 1876, cap. VIII-X, i H. GRAETZ, *Geschichte der Juden*, 4.ª ed., VIII, p. 105-129 i 406-417. Hom troba en RODRÍGUEZ DE CASTRO, *Biblioteca Española*, I, p. 214 i s., un trasllat de l'índex de les setze matèries o proposicions debatudes, i del curs de les seixanta-nou reunions efectuades, a base del protocol que se serva manuscrit a la Biblioteca d'El Escorial. En corregir aquest treball ens arriba a les mans la monografia del nostre admirat amic Prof. J. BAER, *Die Disputation von Tortosa* (separata de les *Spanischen Forschungen der Görres Gesellschaft*, vol. III, p. 307-336), que dóna una nova i profunda visió del problema.

2. Tant les fonts cristianes: fonts de la Vida de Sant Vicenç Ferrer (ZURITA, *Anales de Aragón*, vol. III, lib. XII, cap. 45), com les hebraïques (cf. A. DE LOS RÍOS, II, p. 431, n. 1, i GRAETZ, *ibid.*, p. 121, n. 1), parlen del gran nombre de conversions judaïques arreu del país. Quant a la conversió de molts dels Rabins que assistiren al Congrés de Tortosa, el cert és que tant les fonts cristianes (índex del protocol de les sessions transcrit per RODRÍGUEZ DE CASTRO, *ibid.*, p. 217 i s.), com les fonts hebraïques (*Divan d'En Bonafed, Comentari als Salm per Abraham ben Haïm ben Rimoc*, cf. GRAETZ, *ibid.*, p. 408 i 410, i BAER, *Die Juden im christlichen Spanien, Aragonien u. Navarra*, p. 797 i s.) ens certifiquen de la conversió de molts i notables jueus assistents a les sessions de Tortosa.

sia catedral de cada Diòcesi, tots els volums, llibres i qualssevol escrits que continguin la dita doctrina, ja en forma de glossa, postil·la, summa o compendi, o s'hi refereixin directament o indirecta; els dits escrits se servaran a poder del Diocesa o del seu vicari, convenientment inventariats. Curaran de llur guarda i de tenir-los a la disposició de la Seu Apostòlica, mentre que els inquisidors procediran, passat el terme assenyalat anteriorment, contra aquells que posseïxin o ocultin els llibres, còdexs o escrits mencionats, podent àdhuc apoderar-se de les persones culpables o molt suspectes. Es fa excepció d'aquells que amb permís de la Seu Apostòlica posseïxin aquells llibres a fi de procurar la conversió dels jueus. Per tal de vetllar pel millor compliment d'això exposat, es mana els Diocesans i inquisidors que, almenys cada dos anys, procedeixin personalment o per mitjà d'altres, a investigar i aplicar diligentment l'anterior constitució en tots els llocs on habiten jueus.¹

II. Cap jueu no podrà llegir, oir ni retenir el llibret anomenat entre ells *Mahacé Iesu*,² compost, segons hom afirma, en afront del Redemptor; el que ho faci

1. Donem el text de la disposició segons la còpia de la Butlla, que es troba a la fi del manuscrit de la Biblioteca Capitular de la Seu de Girona que conté el *Protocol o Disputa de Tortosa*, f. 90, r. b. «Nemo fidelis (una còpia existent a l'Arxiu Episcopal afegeix: *vel infidelis*) cuiuscumque status, conditionis aut secte existat doctrinam ipsam audire, legere aut docere presumat publice vel occulte. Et ut tanto facilius presens nostra constitutio observetur, quanto minor aderit transgrediendi facultas, decernimus et mandamus ut infra mensem a die publicationis presentis constitutionis in Cathedrali ecclesia cuiusvis diocesis in posterum computandum omnes libri seu volumina, et codices quicumque doctrinam prefatam continentes aut per modum glose, apostille, summe, compendii, vel alias quovismodo directe vel indirecte ad doctrinam eandem quomodolibet pertinentia, in manu seu potestate diocesani vel sui vicarii designati per inventarium absque aliquacumque excusatione ponantur, qui penes se illos conservent, et nobis intimantur facturi de ipsis prout sedes apostolica duxerit ordinandum diocesis locorum et inquisitoribus heretice pravitatis in virtute sancte obedientie iniungentes quatenus post lapsum dicti termini contra tenentes vel occultantes aliquos de libris, scripturis vel codicibus antedictis procedant viriliter etiam per captionem personarum, et contra vehementer suspectos de heretica pravitare, illis dumtaxat exceptis quibus ad predictorum iudeorum perfidiam convincendam tenere aliquos de dictis libris concessum fuerit de sedis apostolice licentia speciali. Et ut premissa plenius executioni demandentur predictis locorum diocesis et inquisitoribus precipiendo mandamus, quatenus saltem de biennio in biennium per se, vel alios in quibuslibet locis suarum diocesum in quibus iudeos aliquos habitare cognoverint, diligenter inquirere, et eos quos in premissis culpabiles invenerint iuxta huiusmodi nostre Constitutionis tenorem, punire ullatenus non omittant, si canonicam et sedis apostolice effugere voluerint ultionem.»

2. Aquesta bona grafia — equivalent a *כונשדה ישו*, *Fet de Jesús* — es troba en el document de 23 de juliol del 1415, de Ferran I d'Antequera, Registre 2395, f. 122-126, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, il·lustrat per F. BAER, *op. cit.*, F. 828. El dit nom no havia estat identificat per les males grafies fins avui conegudes. A. DE LOS RÍOS, *op. cit.*, II, 627, en publicar el text de la Butlla de Benet XIII, a base de la còpia existent a la Catedral de Toledo, transcriu *Macellum*; en una còpia moderna trobada per nosaltres a l'Arxiu Episcopal de Girona, es transcriu *Ma...*; mentre que al final del Protocol que es guarda a la Seu de Girona, es diu: *Mace Iehsu*; Bartolucci (apud GRAETZ, VIII, p. 123) transcriu *Mar Mar Iesu*.

Respecte les històries llegendàries i ofensives que contra Jesús circulaven entre els jueus medievals, cf. *The Jew. Ency.*: *Toledot Jesu*, i l'obra de SAMUEL KRAUSS, *Leben Jesu nach judischen Quellen*, Berlín, 1902.

serà convicte i castigat de delictes de blasfèmia. El mateix s'entendrà de tot aquell que s'atreveixi a retenir qualsevol llibre, breuari o escrit que contingui malediccions, vituperis o afronts contra Jesucrist, la Santíssima Verge, Mare seva, algun dels Sants, o bé contra la Fe catòlica, els Sagraments, els vasos sagrats, els llibres o ornaments eclesiàstics, els ministeris religiosos o contra els cristians.¹

A la tercera constitució es determina la pena del jueu que blasfemi o es mofi oralment de la religió cristiana o de cosa pertinent al culte de l'Església, i, encara, per tal d'evitar que d'obra els jueus poguessin cometre alguna irreverència contra els instruments del culte, es prohibeix que hom els pugui confiar la construcció o reparació de creus, calzes, vasos sagrats, etc., o bé l'enquadernació de llibres en els quals aparegui el nom del Redemptor o de la seva Mare. També es castiga amb excomunió el cristià que doni a jueu alguna de les coses expressades, en concepte de penyora o d'art.

Les altres constitucions, també extremadament dures, ja tenen un caire més social o jurídic i s'assemblen a les que es donaren per aquell mateix temps en altres països.²

Hom es dona compte a través d'aquelles constitucions de la sorda i forta lluita que les circumstàncies de l'època havien congriat entre les dues religions, i hom veu que la lluita no sols es mantenia a la regió noble del proselitisme doctrinal i de l'apologètica — la literatura polèmica d'aquest temps, mantinguda generalment entre jueus conversos i els seus antics correligionaris, és molt considerable —, sinó que descendia a les regions inferiors de la vida quotidiana i social.

Doncs bé, amb els nostres inventaris tenim un testimoni viu de l'aplicació de la constitució primera de la butlla de Benet XIII al bisbat de Girona. No sabem que hom hagi publicat altres inventaris, anàlegs al nostre. Dels dos inventaris de Girona es desprèn que va encarregar-se de complimentar la constitució de Benet XIII el vicari mossèn Guillem Mariner, del qual sabem que era batxiller en decrets i prevere del Capítol de la Seu. Que mossèn Mariner gaudia de gran consideració es desprèn no solament del fet d'encarregar-se d'aquella comissió, sinó també que molt abans, a 19 de novembre del 1400, el rei Martí li manà que junt amb Pere de Sant Martí, resolués el plet que hi havia entre l'abat, capítol i feligresos

1. «Ceterum, quia dissimulare illius opprobria non debemus, qui proba nostra delevit, statuimus ut nullus iudeus de cetero libellum qui apud eos Mace Iehsu nominatur, quique in contumeliam Redemptoris nostri affirmatur compositus, legere, audire, aut apud se retinere presumat, quod si contra fecerit eo ipso tanquam convictus de blasphemia puniatur, et hoc idem de illo censemus qui apud se quemcumque librum breviarium, seu scripturam, maledictiones, vituperia seu contumelias contra Salvatorem nostrum Jesum Christum, sacratissimam Virginem eius matrem, aliquem sanctorum, seu contra fidem catholicam, ecclesiastica sacramenta, sacra vasa, libros vel alia ecclesiastica ornamenta seu ministeria aut contra cristianos quoslibet continentes presumpserit retinere.» (Segons Protocol de la Biblioteca Capitular de la Seu de Girona, f. 90 r. b.-91 v. a.)

2. Vegeu l'*Ordenamiento sobre el ençerramiento de los judios e de los moros*, publicat a Valladolid, el 2 de gener del 1412, en A. DE LOS RÍOS, op. cit., II, p. 492 i s.

de la parròquia de Sant Feliu, respecte al nomenament d'obriers per a les obres del temple.¹ Més tard, el març del 1417, era el Capítol Catedral qui el cridava a la reunió del Capítol que decidí, prèvia consulta de dotze arquitectes, que l'obra antiga de la Catedral de Girona havia de continuar-se amb una sola nau.² A 29 novembre del 1438 figura a l'Estatut de la Puríssima Concepció, i constantment pren part en les resolucions del Capítol.³ Un amanuense — no molt hàbil — al servei del dit vicari mossèn Mariner, és probable que seria el que redactaria, en vista de les declaracions dels jueus de Girona, els nostres dos inventaris.

Aquests inventaris tenen un singular interès històric, acrescut encara si es té en compte la manca d'altres exemplars. Ells ens donen testimoni de la riquesa bibliogràfica dels jueus principals de Girona, descomptats els llibres que no podien tenir en llur poder i que ja havien lliurat a la Cúria. Entre aquests jueus n'hi ha que tenen un especial relleu històric: Nissim Ferrer, un dels jueus notables que foren citats en ocasió de l'Assemblea de Tortosa, apareix com a secretari de l'aljama de Girona junt amb Mossè Bellshom; un document de l'any 1431 ja ens el presenta convertit al Cristianisme. Apareix Azdai Toros, nunci de l'aljama, i el seu fill Salomó Azdai. Així mateix hom fa al·lusió a altres jueus de bastant nom, v. gr. En Caravida Vidal, En Bonastruc Desmestre, En Jacob Carsi, dels quals hom tenia en penyora algun llibre. En un cas se cita un cristià, mestre Bernat Baró, del qual també es posseïa un llibre.

Ja hem dit que la majoria dels llibres mencionats en els dos inventaris — que són els llibres que els jueus pogueren conservar en llur poder — són llibres bíblics i litúrgics, destinats al rés dels distints dies i festes de l'any. Així, predominen els volums del Pentateuc, Profetes i llibres poètics de la Bíblia, Targums, junt amb els rituals o llibres d'oracions de Cap d'any: *Roix ha-xaná*, Pasqua, *Quippur*; es mencionen sovint volums de distintes classes o ordres de pregàries: les *selihot*, *tefil·lot*, *quinot*, etc.

Després dels anteriors volums segueixen en ordre d'importància numèrica els d'exègesi i comentari dels distints llibres de la Bíblia: predominen els de Rabí Salomó, o sigui de Raschí, i els de David Quimhí i Abraam Abenezra. Apareix també el Comentari als Proverbis, de Rabí Ionà de Girona, obres de Mossè ben Nahmàn de Girona, i àdhuc *Hidduixim* (postil·les talmúdiques) de Rabí Nissim Girondi de Barcelona. També se cita el *Moré Nebuquim* (Guia dels vacil·lants) de Maimónides; el llibre que tantes inquietuds havia inspirat als esperits tradicionalistes jueus del segle XIII,⁴ era ara considerat com innocu pels gelosos executors de la Constitució de Benet XIII! Hom menciona també algun llibre de *Dicduc* o de Gramàtica hebreaica, així com algunes composicions poètiques que s'havien incorporat al ritual d'algunes festivitats, v. gr. el *Quèter malcut* o Corona real, i *Xemor libbi*, d'Aben-

1. *Espana Sagrada*, XLV, p. 25 i 253.

2. VILLANUEVA, *Viaje literario*, XII, p. 337.

3. Cf. Arxiu Capitular, *Llibre den Calçada*, f. VIII v.

4. Cf. H. GRAETZ, *op. cit.*, vol. VII, cap. II, p. 28-58.

gabrol; reiteradament se cita l'obra didàctica d'aquest últim autor: *Mibhar hape-ninim*. Per fi hom menciona alguna vegada obres de medicina, ja amb el nom general de «llibre de medicina» o bé especificant el títol. Altres obres no hem sabut identificar-les o bé solament d'una manera insegura.

Hom nota l'absència de llibres relatius a ciències naturals o bé filosòfiques, i sembla que la dita absència s'hagi d'atribuir més a la decadència, aleshores, dels estudis profans a la petita comunitat de Girona, que no pas a ordres prohibitives emanades dels executors de la butlla de Benet XIII. En canvi, la manca d'obres relatives al Talmud: explicacions, comentaris, compendis, etc., ha d'atribuir-se exclusivament a la prohibició formulada per la dita Butlla; els dits llibres serien els al·ludits en l'encapçalament de molts dels nostres inventaris: «Oltre los llibres que ha dats a mossèn G. Mariner». D'aquesta manera els nostres inventaris ens donen els límits dintre dels quals fou interpretada la disposició de la butlla: «omnes libri seu volumina, et codices quicumque doctrinam prefatam continentes, aut per modum glose, apostille, summe, compendii, vel alias quovismodo directe vel indirecte, ad doctrinam eandem quomodolibet pertinentia, in manu seu potestate diocesani, vel sui vicarii designati per inventarium, absque alia quacumque excusatione ponantur...» Com si tot el judaisme fos el Talmud i l'únic obstacle que el proselitisme de l'Església pogués trobar provingués d'aquest llibre, es deixen en mans dels jueus de Girona els llibres que no hi guarden una relació directa, si bé hom els obliga a donar-ne un inventari especificat, dels quals els dos guardats en l'Arxiu de la Cúria de Girona ens en donen una mostra.

Quant a la data dels dits inventaris de Girona, si bé tenim ben concret el terme *a quo*, no ho podem dir del terme *ad quem*. Els nostres inventaris serien immediatament posteriors a la publicació de la butlla? Un d'ells, el que designem per la lletra B, porta al començament la data: «die XXIII octubre», però no es diu l'any, i talment així es retola el primer inventari o llista de llibres que s'hi conté: «Inventari dels llibres de Nasim Farer que ha ni ha (?) hauts de dos anys e mig ençà e aquells que ja ha donats a mosse lo vicari los quals son ja inventariats.» ¿Seria, doncs, una segona llista feta al cap de dos anys de la primera, en compliment del que ordenava la butlla de Benet XIII: «...quatenus saltem de biennio in biennorum per se, vel alios, in quibuslibet locis suarum diocessum in quibus judaeos habitare cognoverint, diligenter inquirere...»? A més a més, a l'inventari quart del dit quadern B, el mateix Nissim Ferrer i Mossè Bellshom, a títol de secretaris, denuncien, en nom de l'aljama: «quatre rotllos — els rotlles o volums de la Bíblia — que són a l'escola ...» ¿Seria, doncs, això, abans que els gironins tanquessin per ordre de Benet XIII, l'única sinagoga de la ciutat, segons comunicaven els seus nobles jurats al Rei a 18 de març del 1417¹ o bé abans del saqueig i destrucció de llibres de la sinagoga que s'efectuà cap el mes d'abril del 1418²? Molt probablement l'expressió:

1. Cf. A. DE LOS RÍOS, op. cit., II, p. 524, n. 1, i GIRBAL, *Los judíos en Gerona*, p. 41, n.º 1.
2. Cf. GIRBAL, p. 43, n. 2, i VILLANUEVA, *Viaje literario*, XIV, p. 30.

«escola» equival a la de «sinagoga». En l'últim document al·ludit, en parlar del saqueig de la «sinagoga» es diu: «la qual estave tanchada», si bé que no hi és ben clar l'abast de l'expressió aquesta.

El que és cert és que els desigs que tenia la clerecia de Girona de convertir la sinagoga en església, com es desprèn de l'al·ludit document del 18 de març del 1417, publicat per Girbal, no reeixiren, almenys promptament, com es desprèn del següent document del 28 de febrer del 1419:

«Nalffonso rex. Al amat nostre lo official del bisbe¹ de Gerona, salut e dilecció. Segons havem entés vos ab molts capellans e alguns lechs crestians novells, no appellats los nostres officials, ab avolot e ab parpals vingués a l'escola o sinagoga dels juheus de la dita ciutat la qual es nostre e sots nostre protecció e salva guarda, e metes ne les portes de aquella e les lantes, tora,² taules, libres e altres coses que atrobades dins aquelles destruïdes. E après ab processó hi entrás e en açó se comogué en tal manera lo poble contra los dits juheus que si per los nostres officials no hi fos provehit si haguera seguit gran scandal. E no contents de açó après alguns dies vos e alguns altres axí preveres com lechs crestians novells los quals son promovedors e instigadors de açó vos venas temerariament sens demanar o requerir algun official nostre, ens en entrás en lo call de la dita ciutat e per força cercás en manera de escorcoll les cases del dit call e en aquelles hon no podiets entrar per grat trencás les portes e mitjants de cases de passar de unes cases en altres e de aquelles destruïdes molts libres dels dits juheus e molts vos ne aportavets sino con vos empatxaren. Per que com sobre les dites coses tocants tant nostre interés vullam esser per vos informat, vos requerim e amonestam tantost vinguats a nos per dar rahó de aquelles. En altre manera certifficam vos que nos hi procehiriem per reintegració de nostres interés per justicia axí com se pertany. Dada en Barchinona sots nostre segell secret a xxvij. dies de febrer en lany de la nativitat de nostre senyor Mil CCCCXVIII.»³

Aquest zel i vetllament d'Alfons IV a favor dels jueus s'havia de confirmar tot seguit amb el document del 21 de març del 1419,⁴ en el qual derogava o paliava — accedint als precs dels jueus d'Aragó — moltes de les dures constitucions de la butlla de Benet XIII i diploma de Ferran I (23 juliol 1415). A nosaltres ens interessa especialment el primer apartat del decret d'Alfons IV, en el qual es mana que, prèvia expurgació feta per una comissió de teòlegs, juristes i un convers, dels errors i heretgies contra la fe catòlica i en vituperi del Nou Testament, que es continguin en els llibres talmúdics, els siguin tornats als jueus, i aquests en puguin usar lliurement. Amb tal fi s'ordena que qualsevol, clergue o seglar, que tingui algun d'aquells llibres, els manifesti, a disposició d'aquella comissió. Anàlogues disposicions obtingueren

1. El bisbe era Dalmau de Mur (gener 1416-febrer 1420). Cf. VILLANUEVA, *Viaje*, XIV, p. 29.

2. Transcripció de la paraula hebraica *torá*, Llei, o sigui els rotlles o llibres de Moisés.

3. A. C. A., Reg. 2666, Alf. IV, f. 124 v.-125.

4. BAER, *op. cit.*, p. 847 i s.

els jueus de Catalunya, València i Mallorca.¹ Quant a Girona, tan moguts i exacerbats com estaven els ànims, no reberen els seus naturals amb bona voluntat les concessions del Rei Magnànim, i feren manera d'oposar-s'hi.² El cas és que Alfons IV, al cap d'alguns anys demana encara, amb insistència, al Bisbe Andreu Bertran,³ els llibres judaics (talmúdics) que el seu predecessor Ramon d'Escatllar havia pres als jueus. Vet aquí els dits dos documents:

«Lo Rey. Venerable pare en Xrist. Per relació del amat consejler et tresorer nostre mossen Ramon Berenguer Lorach et en altre manera havem entés com diversos llibres judaics que vostre precessor havia pres en ses mans, son vuy vers vos, et com aquells nos vullam haver, encontinent vos pregam axí afectuosament com podem, que tots los dits llibres, levats aquells que auran coneguda e de micer Pere de Dous seran derogants a la fe catholicha, migençant inventari llurets encontinent al feel nostre en Nicholau Angles ciudadá de Gerona. Com vos liurant aquells al dit Nicholau haurem a vos per quti et descarregat de la custodia daquells, et vullats ho complir per obra encontinent certifficant vos quens en farets pleer molt agradable..... (segueixen altres encàrrecs). Dada en Barchinona sots nostre segell secret a sis dies de janer del any mccccxxiiii⁴ (Dirigitur Episcopo Gerundensi).»

«Alfonsus rex, venerabili in Xristo patri Andree divina providentia Episcopo Gerundensi salutem et dilectionem. Cum nos vellimus haberi nostras ad manus libros judaycos qui in vestri posse ex ordinatione domini olim Benedicti fuerunt positi seu inmissi, pro erroribus fidei catholice contrariis expellendis, vos requirimus et rogamus ubique dicimus et mandamus quatenus libros in quibus non sint inventi errores predicti ilico et alii ubi sunt scripti errores postquam dicti errores ab eis extracti fuerint quos ab eis extrahi volumus, ex templo tradete fidei locumtenente Tesaurarii Bernardo Sirvent vel cui voluerit loco sui, hosque non mutetis seu etiam differatis aliqua ratione si nobis cupitis complacere, cum nos ex aliquibus casis satis necessariis urgentibus sic fieri providimus et vellimus. Date Cesarauguste xxv die Junii a nativitate Domini mccccxxv.»⁵

Donem seguidament transcrits els dits inventaris, respectant absolutament la grafia original, i amb ells acompanyem els comentaris i explicacions que ens han semblats pertinents, sempre a la mesura de les nostres limitades possibilitats. Hem d'agrair especialment als Profs. F. Baer i D. S. Blondheim pel gran interès que han posat a resoldre els dubtes que els hem proposat.

1. Cf. BAER, *op. cit.*, p. 850.

2. Cf. J. DE CHIA, *Bandos y bandoleros en Gerona*, Gerona, 1888, I, p. 271 i 272. BAER, *op. cit.*, p. 850.

3. És el convers Andreu Bertran, molt prestigiós per la seva ciència i virtut; fou almoner de Benet XIII i intervení activament en el Concili de Girona. Fou nomenat pel Papa, bisbe de Barcelona, i des de 1420 ho fou de Girona. Cf. ZURITA, *loc. cit.*

4. A. C. A., Reg. 2672, Alf. IV, f. 162 v.

5. A. C. A., Reg. 2679, Alf. IV, f. 40 r.

INVENTARI A

I

[f. 1 r.] Inventari dels llibres de mosse Struch¹ que ha an son poder oltre los llibres que he dats a mosse G. Mariner.

1 *Primerament j. libre appellat ammas.*

L'expressió normal dels cinc llibres de Moisès és *hammixd* חמישה; *hòmeix* חומש *humxà* חמשא és un quint, o sigui, en aquest cas, un llibre. En l'inventari de Mosconi, *L'inventaire du mobilier et de la bibliothèque d'un médecin juif, de Majorque*, (*Rev. des Et. Juv.*, vol. xxxix, p. 256) surt la grafia «omse». Més endavant, n.º 84, 193, veurem una transcripció «hommas». Creiem que aquí l'expressió equival a un llibre dels cinc del Pentateuc.

2 *item j. altre ammas de barasis.*

Un volum del Gènesi : *barasis*, transcripció de בראשית. Noteu el caràcter sefardí de la total espiració de l'explosiva postvocàlica; quant a la transcripció — molt freqüent en els nostres inventaris — del *chevd* mòbil per *a*, creiem que es deu al caràcter de la *e* àtona catalana, molt propera de la *a*.

3 *item altre ammas de barasis.*

Idem.

4 *item altre ammas de vaicra siro abaratha.*

Un volum del Levític. La grafia «siro abaratha» ens és incompreensible; potser és incorrecte. A l'inventari de Mosconi surt (ibid, p. 258) la grafia «xera» שרי, la qual sembla correspondre a la fórmula del datiu hebraic, però no creiem que aquí pugui escaure-hi. Probablement *siro* correspon a la preposició catalana *tro*, i «abaratha» ha de descomposar-se en *a* i «beracha», i pot ésser al·lusió a Deuteronomi xxxiii, 1.

5 *item altre ammas de vaicra siro abamisbar.*

Un vol. del Levític fins a (?) Nombres.

6 *item j. libre appellat ajftaros.*

Un vol. de *haftarot* הפטרות o lectures dels textos profètics, que es llegeixen en tots els dissabtes i festes religioses a la Sinagoga, després de la lectura de la Torà.

1. El 27 d'abril del 1391 és anomenat un «Mossé Struch de Banyoles», a proposta de l'aljama de Girona, com encarregat de la «collecta» a fora de la ciutat de Girona; cf. BAER, *Die jud. im christ. Spanien*, 1, 629.

7 *item una micra de Niuihim rissonim.*

Volum o rotlle de profetes primers o anteriors. נביאים ראשונים o sigui Josué, Jutges, Samuel i Reis. La grafia, tal com apareix escrita en el manuscrit, sembla vacil·lant. Noteu la transcripció del *chevè* mòbil per *i*, potser per assimilació vocàlica.

8 *item j. libre appellat sarasim de paper.*

Malgrat que la grafia del manuscrit no és ben clara, sembla segura la interpretació *sarasim* (*Llibre d'arrels*, o sigui un diccionari hebraic, probablement el d'Aben Gannah.

9 *item j. perussin de yop e cahillim de rabi Salomo de paper.*

Comentaris o explicacions (פרושים *peruixim*) de Job, i dels Salmes (תהלים *tehil·lim*), per R. Salomó b. Isaac, o sigui el cèlebre Raschí.

10 *item j. perussin de joasua e soptin e de Samuell des quimhi de paper.*

Comentaris a Josué i Jutges (שופטים *xofetim*) i a Samuel, per Quimhi. Es tracta del Comentari de David Quimhi, de Narbona (1160-1235). Cf. *The Jew. Enc.*, VII, 495.

11 *item uns pirussim de jassaya des quimhi de paper.*

Comentaris a Isaïas, del mateix Quimhi. La grafia *Jassaya*, traeix una pronunciació hebraica, i no cristiana basada en la Vulgata.

12 *item uns perussim de tareassarr des quimhi ab perus de jassaya de paper.*

Comentaris del mateix Quimhi als dotze Profetes menors (תרי עשר *tereassar* = 12). Cf. la grafia *treassar* en l'inventari de Mosconi (*ibid.*, p. 259). I uns comentaris a Isaïas.

13 *item unes millos de niuihim rissonim e niuihim aaronim en paper.*

Uns rotlles מגילות *meguillot*. La grafia *millos*, és un xic desfigurada; surten més endavant les altres variants: *maillos*, *migllat*, etc.) de profetes anteriors i de profetes posteriors.

[f. 1 v.] 14 *item j. libre tafillim en coerns de pergamin.*

Un vol. de Salmes (הדלים *tehil·lim*), en quaderns de pergami. Els llibres bíblics solen estar escrits en pergami. Noteu la variant de pronunciació respecte el n.º 9.

15 *item j. tergum en moltes pessés de paper.*

Targum o paràfrasi caldea d'algun llibre de la Bíblia. Noteu com el so de la *a* àtona en Targum ha estat transcrit per *e*, cas invers del n.º 2, la qual cosa indica la pronunciació catalana fluctuant.

16 *item ij. saliachos de paper.*

Selihot, סליחות o sigui pregàries d'indulgències en els dies de dejuni. Cf. J.

ELBOGEN, *Der jüdische Gottesdienst*, p. 221 i s. Frankfort a. M., 1931. Noteu la introducció d'un so furtiu de *a*, davant de la gutural.

17 *item j. libre appellat hames maillos.*¹

Un vol. dels cinc *meguil·lot* מְגִילֹת o rotlles, o sigui els llibres de Trens, Càntic dels Càntics, Rut, Ester i Eclesiastès, que es llegeixen en cinc solemnitats dels jueus.

18 *item j. piutin.*

Piutim פְּיוּטִים, poesies laudatòries o ascètiques que es cantaven o bé es recitaven a la Sinagoga.

19 *item j. allell ab parassos.*

Un volum d'Al·lell (הַלֵּל). Probablement fa referència als Salms 113-118, que són els salms al·leluiaics que constitueixen l'«Al·lel d'Egipte» (Cf. DALMAN, *Aram. Neuheb. Handw.*, p. 114; ELBOGEN, *op. cit.*, p. 125; *The Jew. Enc.*, vi, p. 178.) L'acompanyaven lectures sabàtiques del Pentateuc, פְּרָשִׁיּוֹת *paraixot*. A l'inventari dels béns de Samiel Cresques de Besalú, jueu de Perpinyà (1370), apareix: «Peces apel·lades *Aclel* (Hallel) en pergami». Cf. *Rev. des Et. Juiv.*, xvi (1888), p. 180. També s'hi troba (p. 182) que Bonjuhes Bellshom de Perpinyà (1403), deixà un «Allell».²

20 *item una maguilla.*

Literalment, *rotlle*. Probablement es refereix a una de les cinc *meguil·lot*: la d'Ester. Cf. STEINSCHNEIDER, *La bibliothèque de Leon Mosconi*, *Rev. Etud. Juiv.* XL, p. 68 i 69, n.º 71 i 72.

21 *item unas quinos de paper.*

Quinot קִינֹת, lamentaciones o elegies, amb al·lusió a persecucions o martiris, destinades a recitar-se a la Sinagoga el dia 9 d'Ab. Cf. ELBOGEN, *op. cit.*, pàgina 229.

22 *item j. maaczor de paper.*

Mahazor מַחֲזֹר o ritual d'oracions.

23 *item ij. maaczorim en pergamin.*

Dos rituals d'oracions.

24 *item v. taffillos.*

Tefillot תְּפִלוֹת, oracions de súplica pròpiament dites. Cf. ELBOGEN, *op. cit.*, p. 248.

1. Està escrit al damunt de la paraula, esborrada, «millos».

2. Nota comunicada amablement pel Prof. A. Marx.

- 25 *item j. libret appellat niuhar ab paninim.*

Correspon a *mibhar hapeninim* מבחר הפנינים «Selecció de perles», llibre de màximes de moral, de Salomó ben Gabirol.

- 26 *item j. libret de echa.*

Un vol. d'*Ecà* איכה. Elegia que, probablement, indica la de Jeremias (Trens).

- 27 *item j. allell.*

Cf. n.º 19.

[f. 2 en blanc.]

II

[f. 3 r.] Inventari dels llibres den Issach Rimoch

- 28 *Primerament hemas salem e maheczor.*

Pentateuc complet שלם i ritual. Cf. n.º 1, 22 i 23 i noteu la diversitat de transcripcions.

- 29 *item uns taffillos salemmos.*

Oracions completes שלמות. Cf. n.º 24.

- 30 *item altres taffillos que no son salimmos.*

Oracions no completes. Noteu la vacil·lació en transcriure l'última paraula, en els dos n.º 29 i 30.

- 31 *item j. libre appellat ellell bell simmorim que juheus disen la nit de pascha.*

La transcripció defectuosa «ellell bell simmorim» correspon a «Hal·lel belel ximmorim» הלל בליל שמורים, o sigui *hal·lel de la nit de vespres*, referida a la primera nit de Pasqua. En aquesta nit els jueus resen els salms 113-118, talment com es feia en temps del Temple, i a ells deu referir-se aquella expressió. No sabem si aquella expressió es refereix també a la Hagadà de Pasqua, relacionada amb aquells Salms. (Cf. *The Jew. Ency.*, vi, p. 141).

- 32 *item unes obres de rossana.*

Obres de la festa de Cap d'any; ראש השנה *Roix ha-xaná*.

III

[f. 3 v.] Inventari de na Tolrana,¹ muller den Abram Mosse oltra aquells que ha dats a mosse vicari.

1. La forma Tolrana, Tolraneta, es troba entre les nostres jueves. Cf. BAER, *op. cit.* p. 306.

- 33 *Primerament j. libre appellat casovim.*
 Probablement la grafia *casovim* equival a *quetubim* כתובים, o sigui els llibres «hagiògrafs» de la Bíblia. Noteu com la transcripció del *xevd* mòbil és quasi sempre *a*, i vegeu la total espiració de l'explosiva intervocàlica.
- 34 *item j. libre appellat saliachos.*
 Pregàries. Cf. n.º 16.
- 35 *item micra de navimrissonim e haronim.*
 Lectura bíblica de Profetes anteriors i posteriors. Cf. n.º 7 i 13.
- 36 *item j. mazor.*
 Ritual. Cf. n.º 22, 23 i 28.
- 37 *item j. peru de quinhi de partida rissonim rissonim.*
 Comentari פרוש de Quimhi (David) als Profetes anteriors. Vegeu la grafia incorrecta de *peru*, probablement per defecte de la còpia.
- 38 *item j. mazur.*
 Cf. n.º 22 i 23. Noteu la transcripció en *u*.
- 39 *item j. ammas complit.*
 Pentateuc complet. Cf. n.º 28.
- 40 *item unas obres.*
- 41 *item j. allell.*
 Salms al·leluiàtics. Cf. n.º 19.

IV

[f. 4 r.] Inventari den Issach Bonavia dels llibres que te en son poder.

- 42 *Primo una micra de nivihin rissonim.*
 Profetes anteriors. Cf. n.º 7.
- 43 *item altre micra de nivihim haronim.*
 Profetes posteriors. Cf. n.º 35.
- 44 *item una micra dirmea.*
 Text de Jeremias.
- 45 *item altre de joasua.*
 Text de Jossué. (?)

- 46 *item j. cassouim en duas pessas.*
Hagiògrafs bíblics en dues parts. Cf. n.º 33.
- 47 *item dos haammassim.*
Dos textos del Pentateuc. Cf. n.º 1. *Hammassim*, plural de *Hammas*.
- 48 *item una affteros.*
Lectures sabàtiques dels Profetes. Cf. n.º 6.
- 49 *item uns pirossims de hammas.*
Comentaris פרושים *peruixim* als llibres del Pentateuc. Cf. n.º 37.
- 50 *item iij. taffillos.*
Tres oracions de súplica. Cf. n.º 24 i 30.
- 51 *item ij. mahazorim.*
Dos rituals. Cf. n.º 22.
- 52 *item iiij. obres.*
- 53 *item iiij. libres appellats allollim.*
Quatre ordres o llibres de salms al·leluiàtics. *Allollim* grafia alterada, pel copista, per *allellim*,. Cf. n.º 19.
- 54 *item vj. o vij. libres veys de que negu nos pot servir.*

V

[f. 4 v.] Inventari den Juceff Ssach¹ juheu de Figueras are stant en Gerona dels libres que ten en son poder oltre ço que hac amosse G. Mariner.

- 55 *Primerament ij. hammassim, ço es j. de tot lan e altre de barissis.*
Dos volums del Pentateuc : un de rés de tot l'any, o sigui complet; l'altre, del Gènesi. Cf. n.º 1. Noteu la vacil·lació gràfica de les transcripcions, que indica així mateix vacil·lació fònica.
- 56 *item ij. taffillos.*
Dues oracions de súplica. Cf. n.º 24.
- 57 *item una maguilla.*
Un rotlle d'Ester. Cf. n.º 20.

1. La forma Ssach està per Issac o Issaac. A l'al·ludit document del 27 d'abril del 1391, també s'anomena a «Jucef Içach de Figueras» com encarregat de la «collecta» fora de Girona.

- 58 *item duas salios.*
Dues pregàries d'indulgència. Cf. n.º 16.
- 59 *item ij. hellallim.*
Salms al-leluiàtics. Cf. n.º 19 i 53.
- 60 *item ij. taffillos de rossana.*
Oracions תפילות *tefillot* de Cap d'any. Cf. n.º 24 i 32.
- 61 *item j. coern de perus de seler adoza.*
Quadern de Comentari de *Sèder Abodà* ?, o sigui Comentari a la litúrgia de la festa de Quippur (segons la *Mixnà*, tract. *Iomà*) que forma part del rés del dit dia. Cf. J. ELBOGEN, *op. cit.*, p. 216 i s. El rabí d'Osca Haiim Galipapa (segle XIV), composà un Comentari, ms. De Rossi 313, editat en part en קובץ בעשי יד גאונים קדמונים Berlin, (5) 617 de la Cr.¹
- 62 *item j. asquinos ab dos coerns de echa que stan dins.*
Un volum d'elegies *Ha-Quinot* הקינות (cf. n.º 21) amb dos quaderns d'*Ecd* איכה (cf. n.º 26). Noteu la transcripció de l'article hebraic *ha* per *as*.
- 63 *item j. mirar apininim en pergamin.*
Mibhar hapeninim. Cf. n.º 25.
- 64 *item j. allell que ten vinant simpson penyor que anom sirisurim e coeles.*
És molt estrany per nosaltres la redacció d'aquest número, puix que s'aplica el nom d'*allel* al Càntic dels Càntics *Xir-ha-xirim* i a l'Eclesiastès *Cohèlet*. Potser hi ha una falsa redacció. No sabem identificar el dit Vinant Simpson.
- 65 *item unas obres de samor labi e bassell sasday.*
שכור לבי «guarda mon cor», principi d'una poesia d'Abengabirol, que figura en el rés de *Xabuot*; בעל שדי «a l'ombra de l'Omnipotent», id.
- 66 *item j. mille de echa.*
Un rotlle (מגילה) *megilla*; cf. n.º 13) dels Trens de Jeremias. Cf. n.º 26.

VI

[f. 5 r.] Inventari de Struch Auinay² dels llibres que son en son poder oltre los llibres que ha dats a mosse G. Mariner.

1. Nota del doctor Assaf, de Jerusalem.
2. Avinay està per Aninay אַנינאי, nom de família entre els jueus de Catalunya. Cf. BAER, *op. cit.*, p. 1100.

- 67 *Primerament iiij. taffillos.*
Quatre *tefillot*, oracions de súplica. Cf. n.º 24.
- 68 *item iiij. libres maazorim.*
Tres rituals. Cf. n.º 22 i 23.
- 69 *item v. libres appellats amassim.*
Cinc volums o llibres del Pentateuc. Cf. la diversitat de transcripció respecte del n.º 47.
- 70 *item j. perus de taffillim*
Comentaris als Salms תהלים, *tehillim*. Cf. n.º 14.
- 71 *item j. perus de jassaya.*
Comentari a Isaïas.
- 72 *item j. libre appellat taffillim.*
Salms. Cf. n.º 70.
- 73 *item iiij. libres appellats piutim.*
Piutim, poesies sinagogs. Cf. n.º 18.
- 74 *item j. libre appellat perus de hammas.*
Comentari al Pentateuc.
- 75 *item iiij. libres appellats tregomin de hammas.*
Targums del Pentateuc. Cf. la distinta transcripció respecte del n.º 15.
- 76 *item j. libre appellat perus de cassovim.*
Comentari als Hagiògrafs. Cf. n.º 33.
- 77 *item ij. perohim de mislle.*
Dos comentaris als Proverbis, *mixlé* בשלי.
- 78 *item iiij. libres appellats saliachos.*
Pregàries d'indulgències. Cf. n.º 16.
- 79 *item ij. libres appellats micraos.*
Llibres de lectures bíbliques ביקראות *micraot*.
- 80 *item j. cassovim e una micra que son den Bonestruch des mestre que tench penyor.*
Hagiògrafs (cf. n.º 33) i un volum de «lectura bíblica», que són den Bonastruc Desmestre. Sobre aquest jueu notable que fou especialment requerit per Benet XIII,

a l'Assemblea de Tortosa, i on sembla que abjurà sa fe, cf. GIRBAL, *Los judtos en Gerona*, p. 35, GRAETZ, *op. cit.*, VIII, p. 410, i BAER, *op. cit.*, 628 i 787.

- 81 *item j. cassovim e j. ammas que tench penyor den Caravida vidal.*
Hagiògrafs i un volum del Pentateuc, que són d'En Caravida Vidal.¹

VII

[f. 5 v.] Inventari de Salomon Samuel² oltre los libres que ha dats a mosse G. Mariner vicari.

- 82 *Primerament i allell*
Salms al-leluiàtics. Cf. n.º 19.
- 83 *item una magilla.*
Rotlle d'Ester. Cf. n.º 20.
- 84 *item ij. hommassin de pergamin.*
Dos volums o llibres del Pentateuc. Cf. n.º 47. Noteu la pronunciació en *o*, corresponent a la grafia חִיבוֹשׁ, *hómeix*.
- 85 *item alguns coerns de tahillim*
Quaderns de Salms. Cf. n.º 9.
- 86 *item una obre de sauao.*
Una obra de *sauao*. Probablement la dita grafia correspon a «setmanes» *xabuot* שְׁבוּעוֹת, o sigui llibre de les oracions de la festa de les setmanes (Pentecosta); cf. *The Jew. Ency.*, IX, p. 593. O potser millor, a שבחיה *xebahot*, himnes laudatoris de la Llei, cf. J. ELBOGEN, *op. cit.*, p. 221.
- 87 *item unas obres de paper de tot lan.*
Obres amb oracions per a resar durant el transcurs de tot l'any.
- 88 *item unas taffillos.*
Oracions de súplica. Cf. n.º 24.

1. En un document del 23 de juliol del 1373, expedit a Barcelona per Pere III, figura al marge el nom Vital Caravida (cf. BAER, *op. cit.*, p. 451, n.º 2), que probablement té relació d'ascendència amb el nostre.

2. A l'any 1407 es troba a Perpinyà un Salomó Samuel, fill de Samuel Jucef. Cf. *Revista de Gerona*, 1881, p. 257 i 291.

VIII

Inventari den Deuiu jacob¹ del libres que ten en son poder.

89 *Primerament ij. [ta]fillos.*

Dues oracions de súplica. Cf. n.º 24.

90 *item iiij. hamassim i de barassim tergum e laltre de barassis e semor e laltre berressis laltre bamisbar sinay e de elledeuarim.*

Quatre llibres del Pentateuc : Un targum del Gènesi; un altre del Gènesi i Èxode; l'altre del Gènesi, i l'altre dels Nombres i del Deuteronomi.

91 *item ij. saliachos.*

Dues pregàries d'indulgències. Cf. n.º 16.

92 *item ij. obras.*

Dues obres (sense especificar).

93 *item ij. allalim.*

Dues sèries de salms al·leluiàtics (cf. n.º 19). Sobre les diverses denominacions d'*al·lel*, cf. *The Jew. Ency.*, vi, p. 176.

94 *item j. micra de nauim rissonim e haaronim.*

Profetes anteriors i posteriors. Cf. n.º 35.

[f. 6 r.] 95 *item j. quinos.*

Elegies. Cf. n.º 21.

96 *item ij. maaczorim.*

Dos rituals. Cf. n.º 22.

97 *item j. teffillos de rossana.*

Oracions de Cap d'any, *Roix ha-xand*. Cf. n.º 32.

1. Un xic abans del 1391 apareix a Barcelona al'alberch den Dauí Jaques. Cf. BAER, *op. cit.*, p. 641.

IX

Inventari dels llibres den mosse Falconi¹ dequells que vuy possaex oltra aquells que ya ha dats en poder de mosse G. Mariner vicari.

- 98 *Primerament ij. quinos.*
Dues elegies. Cf. n.º 21.
- 99 *item j. echa.*
Echa o Trens de Jeremias. Cf. n.º 26.
- 100 *item una micra de niuihim rissonim.*
Profetes anteriors. Cf. n.º 7.
- 101 *item j. altre de niuihim aaronim.*
Profetes posteriors. Cf. n.º 35.
- 102 *item j. casuvim.*
Llibres bíblics hagiogràfics. Cf. n.º 33.
- 103 *item una micra de jassaya e de teraasar.*
Isaïas i els dotze profetes menors. Cf. n.º 12.
- 104 *item j. aamas de barasis e de samos.*
Textos de Gènesi i Èxode.
- 105 *item j. altre ammas de vaycra e de bamisbar.*
Textos de Levític i Nombres.
- 106 *item j. altre ammas de vaycra.*
Text de Levític.
- 107 *item j. altre aammas de deuarim.*
Text de Deuteronomi.

1. En el document ja al·ludit del 27 d'abril del 1391, és nomenat membre del Consell permanent del Call de Girona, Bellshom Mossé Falcó, germà de David Falcó i de Falcó Mossé (cf. BAER, *op. cit.*, p. 628). També es parla d'un Bellshom Falcó, jueu de Girona, en un doc. del 1379 (cf. BAER, *op. cit.*, p. 477). En una llista (20 de juny del 1363) de jueus contribuents a les despeses de la guerra de Pere III amb Castella, surt un Mossé Falcó que contribueix amb 100 sous, però veiem que no és el mateix anterior (cf. BAER, *op. cit.*, p. 379).

108 *item unas afftaros.*

Lectures sabàtiques dels Profetes. Cf. n.º 6.

[f. 6 v.] 109 *item unas altres afftaros en que ha hames maguillos.*

Haftarot junt amb els cinc *meguil·lot* o Cant dels Cants, Rut, Trens i Eclesiastès, Ester. Cf. n.º 17.

110 *item j. tergum de berasis e basmor e saymors e bamisbar.*

Targum del Gènesi i (?) Èxode i Nombres (cf. n.º 2-5). La còpia sembla que està alterada; probablement en lloc de *basmor* cal llegir altrament.

111 *item vj. taffillos.*

Sis oracions de súplica. Cf. n.º 24.

112 *item unas obres de tot lan.*

Obres de rés per tot l'any.

113 *item unas obres de yvern.*

Obres de rés durant el temps de l'hivern.

114 *item unas obres de stiu tots de pergamin.*

Obres de rés per a l'estiu.

115 *item unas obres de russana de paper.*

Obres de rés per a Cap d'any, *Roix ha-xanà*. Cf. la variant de grafia amb el n.º 32.

116 *item j. coern de obres de pascha.*

Obres de rés per a la Pasqua.

117 *item viij. coerns de obres.*

Quaderns d'obres.

118 *item j. malheczor de pergamin.*

Ritual. Cf. la distinta transcripció respecte del n.º 22.

119 *item altre maheczor de paper.*

Altre ritual.

120 *item xv. coerns de maczor.*

Quaderns de Mahzor o ritual.

121 *item unas salios.*

Selihot, pregàries d'indulgències. Cf. n.º 16.

122 *item unas altres salios.*

Altres *Selihot*.

123 *item unas taffillos de rossana e de jomichi porim.*

Oracions de Cap d'any (cf. n.º 24 i 32) i del dia de Quippur *Iom ha-quippurim* יום הכפורים. Noteu la incorrecció amb què està escrita la transcripció hebraica, la qual cosa manifesta que no seria una mà hebraica la que escriuria les nostres còpies.

[f. 7 r.] 124 *item unas salios les quals tench penyore den vidal mosse.*

Pregàries d'indulgències (cf. n.º 16). Sobre Vidal Mossé, cf. més endavant.

125 *item j. maczor que tench penyor den Vidal mosse de paper*

Mahzor o Ritual.

126 *item j. perussim del senyor mestre del yvern.*

Comentaris a la lectura bíblica — probablement del Pentateuc — del temps d'hivern, «del senyor mestre». Creiem que per aquesta denominació honorífica cal sobreentendre a Mossè ben Nahman de Girona, apel·lat també Mestre Astruc de Porta, el qual composà certament Comentaris al Pentateuc. Cf. més raons d'identificació en el n.º 162.

127 *item j. altre del stiu del dit senyor de paper.*

Comentaris a la lectura bíblica — probablement del Pentateuc — per a l'estiu, del mateix autor.

128 *item j. perussim de robino lomo de barassis samos e vaycra.*

Comentaris de Raschi (Rabí Salomó) al Gènesi, Exode i Levític. Noteu la mala grafia de la còpia.

129 *item altres parossin de tora en paper.*

Comentaris a la Torà (Pentateuc).

130 *item j. perossin de venasdre de hammes maillos e de yop e de mille de paper.*

Comentari (noteu la distinta transcripció) d'Abenezra als cinc *meguil-lot* (cf. n.º 17) i a Job i als Proverbis (noteu la mala transcripció).

131 *item j. perussim de jasquell dels quimi de paper.*

Íd. a Ezequiel, per Quimhi (David). Noteu la transcripció.

132 *item j. perussim de jacho sua e de softim des quimi de paper.*

Íd. a Josué i Jutjes, per Quimhi (David).

- 133 *item j. perussim de tillim de venasdre.*
Id. als Salms (*til·lim* per *tehil·lim*) per Abenezra. Cf. la transcripció del n.º 14.
- 134 *item j. peru de jacaia¹ de vanasdre de paper.*
Comentari a Isaïas d'Abenezra.
- 135 *item j. libre de jozayan de vergui en paper*
Llibre de Jozayan de Vergui? No encertem a treure'n l'entrellat. Potser s'hauria de referir aquesta grafia corrompuda al cèlebre rabí del Migdia de França Iedaia Bedersi.
- 136 *item j. libre de dicduch en paper.*
Llibre de Gramàtica hebrea.
- 137 *item j. biur del proper dit llibre.*
Explicació del llibre anterior.
- 138 *item j. allell.*
Salms al·leluiàtics. Cf. n.º 19.

X

[f. 7 v.] Inventari dels llibres den Mair Belshom juheu que fa en nom seu propi e així com acurador den Belshom Mair fill seu e de na Blanche muller sua e de na Dolça mare del dit Mair que fou muller den Belshom Mair quondam juheu de Gerona.

- 139 *Primerament j. libre appellat hommas de berasis.*
Gènesi. Noteu la transcripció corresponent a *homeix* חוֹמֵשׁ.
- 140 *item² altre de samos.*
Èxode.
- 141 *item altre de vaicra.*
Levític.
- 142 *item altre de bamisbar e de deuarim.*
Nombres i Deuteronomi.
- 143 *item una (libre appellat)¹ micra de samona nevihim.*
Text de vuit Profetes. Noteu la mala transcripció del copista. Com sigui que en el Talmud bablí, Baba bathra, f. 14b, es diu que l'ordre dels Profetes és: 1 Josuè,

1. Sota de la c hi ha una z.

2 Jutges, 3 Samuel, 4 Reis, 5 Jeremias, 6 Ezequiel, 7 Issaías, 8 els dotze profetes menors סדרן של נבואים יהושוע וישופטים שמואל ומלכים ירמיה ויחזקאל ישעיה ושנים עשר podrem induir que en el nostre cas s'al·ludeixen tots els llibres profètics. Cf. les expressions «arba neveym» o quatre profetes i «sisa neveym» o sis profetes, que apareixen en l'inventari de L. MOSCONI, *Rev. Et. Juv.*, xxxix, p. 245, i xl, p. 179. (Indicacions donades pels Profs. Assaf i Baer.)

- 144 *item un (libre appellat)³ cassuim.*

Quetubim, o sigui hagiògrafs.

- 145 *item un (libre appellat)³ de malisos.*

Melissot מליצות. Obres de paràboles i d'eloqüència.

- 146 *item j. libre appellat jop.*

Job.

- 147 *item j. libre appellat paulla.*

Llibre anomenat Paulla? La grafia és insegura i creiem que cal llegir *Gueul·la*, Redempció, o sigui l'obra de Mossé be Nahman קץ הגאולה *Ques ha gueul·là*, Terme de la Redempció, també coneguda sols amb el nom de *Gueul·là*. Cf. STEIN-SCHNEIDER, *Catal. Bodl.*, p. 194 i s.

- 148 *item j. libre appellat seffer acapbala.*

Llibre anomenat Sèfer Hacabalà o sigui la cèlebre obra històrica d'Abraam b. David, de Toledo. Noteu la geminació del *daguesch* en «acapbala».

- 149 *item unas saliachos.*

- 150 *item j. altre salios.*

Selihot, pregàries d'indulgència. Cf. n.º 16 i noteu la vacil·lant transcripció.

- 151 *item unas quinos.*

- 152 *item altres quinos.*

Quinot, elegies. Cf. n.º 21.

- 153 *item j. libre appellat mazsor.*

Ritual. Cf. n.º 22.

- 154 *item altre (libret)¹ appellat suri de Daniell.*

No podem identificar-ho.

1. Correcció entre línies.
2. Correcció entre línies.
3. Idem.

155 *item j. libre de somes de madacina.*

Molt probablement la grafia *somes* correspon a שמוש *ximus*, o sigui que ens trobem amb la traducció hebraica feta pel tortosí Xem Tob ben Ishac. de la cèlebre obra de medicina del metge espanyol, del segle XI, Abulcàssim Halaf b. Abbas Zahrauí, vulgarment Albucassis, anomenada : التصريف *Attasrif*. Cf. E. CARMOLY, *Histoire des medecins juifs*, a *Revue Orientale*, I, Brussel·les, 1841, p. 439, i M. STEINSCHNEIDER, *Die Heb. Ubers.*, p. 741.

156 *item j. libre appellat obres.*

Obres sense especificar.

157 *item j. libre appellat targum.*

Targum. Cf. n.º 15.

158 *item j. libre appellat perus de venasdre de hames maillos e daniell yiyou.*

Comentari d'Abenezra als cinc *mequil·lot*, a Daniel i a Job.

159 *item j. libret appellat miuar ab paniuim.*

Mibhar ha-peninim. Cf. n.º 25.

[f. 8 r.] 160 *item altre (libret)² appellat bensira.*

És curiós de trobar aquest títol a la biblioteca d'un jueu. Si bé hom estaria disposat a identificar aquesta obra amb l'Eclesiàstic *Ben Sirah*, freqüentment citat pels jueus medievals (cf. *The Jew. Ency.*, XI, 396 i s.), ens inclinem a identificar-ho amb el *Sèfer ben Sira* שפר בן שירה, llibre de sentències de caràcter homilèctic, compost de dues parts, la segona de les quals, almenys és anterior a la meitat del segle XII. Cf. *Les Rabbins français a Hist. litt. de la France*, xxvii, p. 501.

161 *item appellat allell.*

Salms al·leluiàtics. Cf. n.º 19.

162 *item altre libret appellat vicua des senyor es mestre.*

Viquah ויקוח llibre de polèmica. Essent molt freqüent entre els jueus el llibre de polèmica *Viquah*, de Mossé b. Nahman de Girona, i essent molt gran l'autoritat d'aquest autor entre tots els jueus, principalment entre els del seu país, creiem molt probable que d'ell sigui l'obra de referència. Així s'explica que se l'anomeni antonomàsticament «senyor mestre» o «senyor es mestre». Cf. n.º 126, 127.

153 *item iij. taffillos.*

Oracions. Cf. n.º 24.

1. Intercalat entre línies.
2. Intercalat entre línies.

- 164 *item una mahilla de esueros.*
Meguil·là d'Assueros. Rotlle d'Ester.
- 165 *item vani an j. juheu qui dix que ere del loch de ixer j. libre appellat michlall.*
Miclal. Dita grafia o bé pot referir-se a l'obra *Kulliyat* كلية d'Averroes en la traducció hebraica *מכילל* acomplerta per Salomó b. Abraam b. David (cf. *Heb. Ubers.*, p. 672), o bé a la gramàtica *מכילל* *Miclol* de D. Quimhi. (Cf. R. E. J., 79, p. 69).
- 166 *item (he)¹ unas obres que tench penyor den bonestruch juceff.²*
Obres no especificades.
- 167 *item altre libre appellat ommas e cassouim que tench en penyor dels manimesors den jisim rovem.³*
Pentateuc (cf. n.º 1) i *Quetubim* o Hagiògrafs (cf. n.º 33).
- 168 *item denuncia los libres que lo dit Mair ha dats en poder de mosse G. Mariner vicari.*
Denuncia els llibres donats ja.

INVENTARI B

I

die xxiiij. octubre

Inventari⁴ dels llibres de Nasim Farer⁵ que ha ni ha (?) hauts de dos anys e mig enca e aquells que ja ha donats a mosse lo vicari los quals son ja inventariats.

- 169 *Primerament dos vibries.*
Dues Bíblies; noteu l'expressió cristiana.
- 170 *item j. bulum dels sinc llibres de moyses.*

1. Intercalat entre línies.
2. Sobre aquest notable jueu de Girona, cf. GIRBAL, *Los judios en Gerona*, p. 35, seguit per A. DE LOS RIOS, *op. cit.*, II, p. 434.
3. No sabem identificar-lo, i la transcripció és ben defectuosa.
4. Al marge apareixen dues paraules intel·ligibles.
5. Sobre el dit notable jueu de l'aljama de Girona, cf. GIRBAL, *Los judios en Gerona*, p. 35, seguit per A. DE LOS RIOS, *op. cit.*, II, p. 434. GRAETZ, *Geschichte der Juden*, VIII, p. 407, no sabé explicar el nom «Nasim» i proposa una solució equivocada. Cf. BAER, *op. cit.*, p. 793 i 956, on per un document del 6 de juny del 1431 es prova que el dit jueu havia aleshores professat el cristianisme.

- 171 *item j. altre libre semblant.*
Pentateuc.
- 172 *item j. altre libre.*
Sense especificar.
- 173 *item j. altre libre tergum affaros e ames maguillos.*
Un llibre targum; l'expressió *affaros*, creiem que correspon a חפטרות *haf-tarot*, oracions finals del dissabte (cf. n.º 6); quant a l'expressió «e ames maguillos» creiem que s'ha d'interpretar : «e hameix הכוש meguil·lot = i cinc meguil·lot». o sigui els llibres del Cant dels Cants, Rut, Lamentacions, Eclesiastès, Ester. Cf. n.º 17.
- 174 *item j. altre libre de hommas deveycra e ajaros.*
Volum del Levític i *Haftarot*: lectures dels Profetes.
- 175 *item j. altre libre appellat hommas del yvern.*
Volum del Pentateuc que comprèn el text llegit a l'hivern.
- 176 *item j. altre liber hommas de samos apallat de veycrar.*
Volum de l'Èxode (cf. n.º 4) anomenat de *Veicrà*. Sembla inexacte això, puix que el nom de *Veicrà* s'aplica al Levític.
- 177 *item j. altre libre appellat micra de samona nauaym.*
Un volum de vuit Profetes. Cf. el que havem dit al n.º 144.
- [f. 1 v.] 178 *item una micra de jrmea e de jasquel.*
Un volum de Jeremias i Ezequiel.
- 179 *item una altre micra de nauaim rissonim.*
Un volum dels profetes anteriors. Cf. n.º 7.
- 180 *item una altre micra de nauaim aharonim.*
Un volum dels profetes posteriors. Cf. n.º 35.
- 181 *item una altre micra de jasarar ha hirmaya.*
Un volum d'Isaías i Jeremias. Noteu la mala transcripció.
- 182 *item una altre micra de diure haianim.*
Dibré haiamim דברי הימים, o sigui els dos llibres de les Cròniques.
- 183 *item j. libre apellat casolim.*
Hagiògrafs, *quetubim* (cf. n.º 33). No creiem que la grafia incerta *casolim* pugui

relacionar-se amb שישועים *xaaxuim* (Llibre de delícies), del jueu català Josef ben Sabarra.

- 184 *item j. altre libre apellat de tellim hihou mille e misa maguillos.*
Salms, Job, Proverbis i els cinc *meguil·lot* (*misa per hamisà* חמישה). Cf. n.º 17.
- 185 *item una micra de hirmea e de hirsayar.*
Volum de Jeremias i Isaías.
- 186 *item una altre migalla.*
Altre rotlle d'Ester. Cf. n.º 20.
- 187 *item iij. afaros.*
3 *haftarot*, lectures dels Profetes. Cf. n.º 6.
- 188 *item una micra de josua fottim.*
Volum de Josuè i Jutges. Vegeu la grafia incorrecta.
- 189 *item una altre micra de malaquim.*
Volum de Reis.
- 190 *item una altre micra de Samuell.*
Volum de Samuel.
- [f. 2 r.] 191 *item j. altre libre apellat more.*
Un llibre apellat *Morè* (Nebuquim). És l'obra cèlebre de Maimònides, com es veu, no prohibida pels delegats executors de la butlla de Benet XIII.
- 192 *item j. altre libre semblant.*
- 193 *item j. pirus de maestra del estiu.*
Comentari al Pentateuc, secció de l'estiu, probablement per Mossè ben Nahman. Cf. n.º 127.
- 194 *item j. altre libre apellat pirus del maestra del hyvern qui nos es complit.*
Comentari al Pentateuc, secció de l'hivern. Cf. n.º 126.
- 195 *item j. altre pirus de jaesquel del quimhi.*
Comentari a Ezequiel per David Quimhi.
- 196 *item j. altre libre apellat pirus de terheassa.*
Comentari als dotze Profetes menors. Cf. n.º 12.
- 197 *item j. altre libre pirus de samuell melaquim*
Comentari a Samuel i Reis.

- 198 *item j. altre libre apellat miclslal.*

Un llibre apel·lat *miclslal* (cf. n.º 165). Però creiem que de les dues solucions vistes, és més probable que sigui l'obra gramatical que no pas la mèdica.

- 199 *item ja sayar hirmaya.*

Isaïas i Jeremias. Noteu la mala transcripció del copista.

- 200 *item jit ducim de biuicim duna partida del genari.*

Transcripció molt alterada de *Hiduxim* הדושים del famós Rabí Nissim de Barcelona (cf. *The Jew. Ency.*, ix, p. 317). La grafia *genari* estarà per *guemará* o, potser millor, estarà per *nedarim*, referint-se al seu cèlebre Comentari a aquest tractat, imprès en quasi totes les edicions del Talmud.

- [f. 2 v.] 201 *item j. pirus de rabenu salamo del hommas.*

Comentari al Pentateuc per Rabenu Salomó (Raschí).

- 202 *item una partida de nualtre.*

No hem pogut identificar aquest nom. Estarà per *vaicrà* Levitic?

- 203 *item altre libre del yvern.*

Un llibre pel rés de l'hivern.

- 204 *item j. altre libre de nauaim risonim del dit robenu salomo.*

Profetes anteriors. Serà el Comentari del dit Rabenu Salomó (Raschí).

- 205 *item j. altre libre apellat pirus del matex de josua malaquim.*

Comentari del mateix Raschí a Josué i Reis.

- 206 *item j. altre libre apellat pirus del matex de barisis.*

Comentari del mateix al Gènesi.

- 207 *item j. altre libre apellat pirus del matex de samos.*

Comentari del mateix a l'Èxode.

- 208 *item j. altre libre pirus del raurubi jana de misli ab pirus da e mes maguillos.*

Grafia molt alterada. Comentari de Rabí Ionà de Girona (cf. l'edició que ha fet del dit Coment. el doctor A. Löwenthal, Berlín, 1910), al llibre dels Proverbis; i Comentari als cinc *meguil·lot*. Quant a la grafia «Raurubi jana», creiem que equival a «Rab Rabi Iona» = el mestre Rabí Ionà. Cf. la grafia del nostre autor, que s'empra en el document llatí del 18 d'agost del 1373 (BAER, *op. cit.*, p. 450), «Rab Biona».

- 209 *item j. tregum de tot lay.*

Targum de tot l'any, o sigui de tot el Pentateuc.

[f. 3 v.] 210 *item j. altre libre del yvern.*

Libre de rés per a l'hivern.

211 *item dues quinos.*

Dues *quinot* (elegies). Cf. n.º 21.

212 *item dues salicos.*

Dues *selihot*. Noteu la transcripció en c. Cf. n.º 16.

213 *item j. coren apellat hequa.*

Un quadern dit *Ecà* עֵיכָה, o sigui els Trens de Jeremias.

214 *item j. allell.*

215 *item j. altre.*

Salms al·leluiàtics 113-118. Cf. n.º 19.

216 *item j. altre libre apellat avenasser del yvern e del generi.*

Una obra d'Abenezra, (Comentari) a la lectura sinagoga de l'hivern i al Gènesi.

217 *item j. altre pirus de you de bimosse coffen.*

Comentari a Job, segurament de Rabí Mossè Cohén b. Chiquitilla. Cf. S. Poznanski, *Mose b. Samuel Hakkohen ibn Chiquitilla nebst den erhaltenen Fragmenten seiner Schriften*. Berlín, 1895, pàg. 14.

218 *item iij. masorim.*

Tres rituals. Cf. n.º 22, i noteu la diversa grafia.

219 *item dos libres apellats hobres de tot lany.*

Obres sense especificar (de rés), de tot l'any.

220 *item una ossaros.*

Ossaros; correspondrà probablement, més que a *haftarot*, a הוֹשַׁעְנוֹת *Hos-saanot*, o pregàries dels dies de *Succot* o festa de les tendes, especialment del dia setè. Cf. *The Jew. Ency.*, vi, 478, i J. ELBOGEN, *op. cit.*, p. 219 i s.

221 *item unes assaros de saguos.*

Probablement *hossaanot* pels dies de *Succot*.

222 *item unes altres.*

[f. 3 v.] 223 *item vj. tafillos.*

Tefillot, oracions de súplica. Cf. n.º 24.

- 224 *item unes tafillos de rossana.*
Tefillot de Roix ha-xanà, Cap d'any.
- 225 *item he vanudes unes tafillos a simson vinant molt de temps ha.*
Tefillot venudes a Simson Vinant. Al n.º 64 trobarem el jueu Vinant Simpson.
- 226 *item tench una micra en payora de la muller den Salomo Saporta.¹*
Un llibre de micrà (lectura bíblica), en penyora de la muller d'En Salomó Saporta.
- 227 *item j. libre apellat badessi.*
La grafia *badessi* estarà per *bedersi* o per *bereixit*? En el primer cas seria una obra d'un dels Bedersi, potser el *Behinat Haolam* de *Iedaia Habedersi*. En el segon cas, menys probable, es referiria al Gènesi.

II

- 228 *Strugua muller den Farrer Bonanasch² an nom seu propi ha unes taffillos.*
Oracions de súplica. Cf. n.º 24.
- 229 *item ladita Struga haxi cum hatrodiu³ de Vidal Nasim fill seu ha j. stafillos.*
Unes tefillot. Cf. n.º 24. Noteu la transcripció.

III

[f. 4 r.] Inventari den Samuel Natan oltre aquels altres llibres que ja ha liurats en poder de mosse en Guillem Mariner.

- 230 *Primerament j. afmas ab aftaros del yvern en pergamin.*
Volum del Pentateuc amb *Haftarot* (cf. n.º 6) per al rés de l'hivern.
- 231 *item j. altre libre aammas aftaros e a mes maguillos del stiu en pergamin.*
Idem per al rés de l'estiu i els cinc meguil·lot (cf. n.º 17). Noteu la defectuosa transcripció.
- 232 *item j. altre ammas del stiu e a mes maguillos e abenteros en pergamin.*
Idem per al rés de l'estiu, els cinc meguillot, i un (Comentari d')? Abenezra?

1. En el repetit document del 27 d'abril del 1391 (BAER, p. 628) figura Salomo Ça Porta com a membre permanent del Consell del Call de Girona.

2. Surt en l'al·ludit doc. de 27 d'abril del 1391, com a conseller permanent del Call de Girona.

3. Transcripció incorrecta de אַפְטָרוֹפִּים, tutors.

- 233 *item j. e ammas de daualim en pergamin.*
Deuteronomi, *debarim*; la grafia és bastant alterada.
- 234 *item j. pirus del ammas de robino salamo del yvern en pergamin.*
Comentari al Pentateuc, secció de rés de l'hivern, per Raschí.
- 235 *item j. altre libre pirus semblant del stiu en pergamin.*
Comentari al Pentateuc, secció del rés d'estiu, per Raschí.
- [f. 4 v.] 236 *item j. micra de josua de sotim en pergamin.*
Volum de Josué i Jutges. Noteu la mala transcripció.
- 237 *item ij. masorin en pergamin.*
Dos rituals. Cf. n.º 22.
- 238 *item iij. taffillos de raçena.*
Tres *tefil·lot* de *roix ha-xanà* (Cap d'any). Cf. n.º 24.
- 239 *item ij. taffillos una de paper e altre de pergamin.*
Dues *Tefil·lot*. Cf. n.º 24.
- 240 *item daniel esdar mil you ha j. balum en pergamin.*
Daniel, Esdras, Proverbis, Job; «ha» (= fa?) un volum.
- 241 *item una migalla.*
Un rotlle d'Ester. Cf. n.º 20.
- 242 *item alguns corrayons de piatim del gunes festas.*
Quaderns de *piutim*. Cf. n.º 18.
- 243 *item una micra tereassar en pergamin.*
Lectura dels dotze Profetes menors. Cf. n.º 12.
- 244 *item iiij. ho v corrayons de pirus en paper a ummas.*
Quatre o cinc petits quaderns amb comentari al Pentateuc.
- 245 *item j. tergum del stiu en pergamin.*
Targum de text bíblic, resat a l'estiu.
- 246 *item dues pessas de tergum am paper.*
Targum.
- [f. 5 r.] 247 *item j. hiou en pergamin.*
Job.

248 *item j. façllen en pergamin.*

La grafia *façllen* deu ésser per *fal·lel* o *hallel*, salms al·leluiàtics. L'estar en pergami abona que sigui un volum de text bíblic. Cf. n.º 19.

249 *item j. altre fallel e ab samor libbi e ab basell saday en pergamin.*

Un altre *fallel* o *hallel*, amb les poesies litúrgiques vistes al n.º 65.

250 *item alsguns corayons de taffillos.*

Quaderns de *tefillot*, oracions de súplica. Cf. n.º 24.

251 *item j. squinos en paper.*252 *item unes altres squinos en paper que tench de Nabram Maymo.*

Quinot o elegies. Cf. n.º 21.

253 *item unes salios.*

Pregàries d'indulgència. Cf. n.º 16.

IV

[f. 5 v.] Inventari dels llibres den Vidal Lobel e den Struch son fill.¹

254 *Primerament j. maddacia en pergamin.*

Maddacia sembla que ha d'interpretar-se per *Micdaixià* מִקְדָּשִׁיָּה : Lectura Sagrada, aplicat a la Bíblia. Cf. el *Mil·lon* de Ben Jehuda VII, 3266, que es basa en *בְּיִדֵי הָאֲזֻלַּי*, primera part de l'obra *עֲבוּדָה הַקְּדוּשָׁה* d'Azulai (primera edició de Livorno, 1782). Cf., també, PROFIAT DURAN, *Maassé Efad*, ed. Friedländer-Kohn. L'any 1346, el jueu Aly Abram, fixat a Perpinyà, deixa : «librum meum vocatum Maddassia in pergamenis in quo est tota Biblia. Cf. *Rev. Et. Juiv.*, xvi (1888), p. 177. A 13 de març de 1430, Samuel de Largentière, d'Arles, ven al seu sogre, Ishac Parat : «librum sive bibliam in pergamenis, descriptum ebrayce, nominatum in ebrayco Magdessa...»²

255 *item j. aummas de pergamin.*

Llibre del Pentateuc. Cf. n.º 2.

256 *item j. altre libre apellat pirus de robeno Salamo de aafmas de paper.*

Comentari al Pentateuc, de Raschí.

257 *item j. tergum del yvern en pergamin.*

Targum del Pentateuc, secció de l'hivern.

1. Citats en l'al·ludit document del 27 d'abril del 1391.

2. Devem aquestes dades als Professors A. Marx D. S. Blondheim.

- 258 *item j. altre libre del stiu en pergamin.*
Targum del Pentateuc, secció d'estiu.
- 259 *item una micra de nauaiim risonim en pergamin.*
Profetes anteriors. Cf. n.º 7.
- 260 *item una micra de nauaim e afaronim en pergamin.*
Profetes posteriors. Cf. n.º 15.
- 261 *item j. altre libre apellat teillim en pergamin.*
Salms. Cf. n.º 14.
- [f. 6 r.] 262 *item j. altre libre apellat e a mes maguillos e mille you en pergamin.*
Els cinc meguil-lot. Proverbis i Job.
- 263 *item j. altre libre apellat esadra en pergamin.*
Esdras.
- 264 *item j. altre libre apellat pirus de bidauí de jasayar e ismayar en paper.*
Comentari a Isaías i Jeremias, de Rabí David (Quimhi). Cf. n.º 96-99, 101-2.
Noteu com és constant, en els nombres que segueixen, la transformació de Rabí en bi.
- 265 *item j. altre libre apellat pirus de bidauí de tareassar en pergamin.*
Comentari als dotze Profetes menors, de Rabí David Quimhi.
- 266 *item j. altre libre apellat pirus de bidauí des jaasquel en paper.*
Comentari a Ezequiel de Rabí David Quimhi.
- 267 *item coerns de pirocim de josua softim samuel de de bida¹ hadiuuuu en paper*
Quaderns de Comentari a Josué, Jutges Samuel, de Rabí David Quimhi.
- 268 *item altre libre pirus de nauaim rasonim en paper.*
Comentari als Profetes anteriors.
- [f. 6 v.] 269 *item j. altre libre apellat pirus de taillim de bianiu en paper.*
Comentari als Salms de Rabí David Quimhi. Cf. la mala grafia del nom de l'autor.
- 270 *item j. altre libre de pirus de biona de mille en paper.*
Comentari als Proverbis de Rabí Ionà de Girona. Cf. n.º 208.

1. El da està tatxat.

- 271 *item j. altre libre pirus de ananasdra de samos en paper.*
Comentari a l'Èxode per Abenezra.
- 272 *item coren de nauaesdra de baricis.*
Comentari al Gènesi per Abenezra.
- 273 *item ij. ammas hazorim en pergamin.*
Dos mahzors o Rituals. Cf. n.º 22.
- 274 *item j. selios en pergamin.*
- 275 *item j. altre en paper.*
Selihot. Cf. n.º 16.
- 276 *item queser malcus en pergamin.*
La grafia *queser malcus* correspon a כְּתֵר מַלְכּוּת *quèter malcut*, o sigui el cèlebre poema teològic-filosòfic de Salomó Abengabirol.
- 277 *item j. staros en pergamin.*
- 278 *item j. altre en paper.*
- 279 *item na tench j. altre en payora.*
Haftarot. Cf. n.º 6. Vegeu la grafia ben alterada.
- [f. 7 r.] 280 *item j. altre pirus de tarar que feu en Salamo Struch.*
Comentari als dotze Profetes menors. Cf. la distinta grafia respecte el n.º 12.
No sabem identificar el personatge.
- 281 *item iij. maquillos.*
Tres dels cinc rotlles bíblics. Cf. n.º 17.
- 282 *item iiij. allellim.*
Salms. Cf. n.º 19.
- 283 *item j. altre libre de piutim de sauos.*
Piutim o poesies religioses de *sauos*. Creiem que aquesta grafia correspon a שבועות *xabuot*, setmanes, Pentecosta, o a שְׁבַחֹת *xebahot*, himnes laudatoris. Cf. n.º 86.
- 284 *item j. altre pirus de totes les festas en pergamin.*
Comentari (a la lectura bíblica) de totes les festes.
- 285 *item j. coren de hosonos.*
Quadern de *Hossanot*. Cf. n.º 225.

286 *item ij. altres llibres de piotim los quals son esaros de pessar.*

Piutim que són *azharot* (?) de *pessar* = Pasqua. Les *azharot*, però, no corresponen a la litúrgia de Pasqua, sinó a la de Xabuot. Cf. *Encyclopædia Judaica*, III, 508. Noteu que, a voltes, l'inspiració final hebraica es transcriu per *r*, v. g., en *Pessar*.

287 *item j. altre libre apella paulla.*

Probablement el Llibre *Quesha-gueul-là* de Mossè ben Nahman, de Girona. Cf. n.º 147.

288 *item ij. quinos.*

Elegies. Cf. n.º 21.

289 *item iij. llibres de madecina de sordia.*

Llibres de Medecina de sordera?

290 *item ij. corens de madecina.*

Medecina.

[f. 7 v.] 291 *item j. altre libre apellat guolaros de uanasdra.*

Respecte a la grafia *guolarot* d'aquesta obra d'Abenezra, creiem que pot correspondre a l'obra de geomància גורלות החול *goralot hahol*, atribuïda en mants manuscrits a A. Abenezra. Cf. STEINSCHNEIDER, *Gesamm. Schrift.*, I, p. 439, 440, n. 1.

292 *item j. altre libre apellat millos en paper.*

293 *item j. coren de millos.*

Meguil-lot o rotlles bíblics. Cf. n.º 17.

294 *item j. coren de ticunesdra en pergamin.*

No sabem a què pot correspondre l'obra «ticunesdra» en pergami. Seria una obra astronòmica, de תבונה *tecundà*, d'Abenezra?

295 *item j. coren apellat sañios emda.*

Correspondrà aquest títol a *Sechiot ha-hemdà* שכיות החמודה? Però en l'*Otsar* de Benjacob, p. 583, cols se citen d'aquest nom dues obres pertanyents a autors posteriors. Per altra banda, no creiem que aquell nom pugui convenir a la *Iguèret hemdà* de Mossè ben Nahman.

296 *item j. coren apellat periuim.*

Peruichim o Comentaris.

297 *item iij. coerns apellat laquitos.*

La grafia *laquitos* correspondrà segurament a לקוטות *laquetot*, miscel·lanis col·lectània, i poden convenir a reculls de glosses o *novel·les* talmúdiques de Mossè b. Nahman. Cf. *The Jew. Ency.*, IX, 91 i s.

298 *item j. coren altre de hobar.*

Sense especificar.

299 *item j. altre coren de la quittos.*

Laquetot, miscel·lanis. Cf. n.º 297.

300 *item iij. taffillos.*

301 *item ij. altres taffillos horacions de vespra.*

Tefil·lot. Cf. n.º 24.

[f. 8 r.] 302 *item j. altre libre apellat pirus de iou de maestra leo.*¹

Comentari a Job, de Mestre Leo. Serà el de Lleó de Bagnols o Levi b. Gerson (ed. Ferrara, 1477). Cf. *The Jew. Enc.*, viii, 28.

303 *corns de dicduch.*

Quaderns de *Dicduc*, Gramàtica hebraica.

304 *item corns de hosanos.*

Hossanot. Cf. n.º 220, 285.

305 *item j. corn. de affaros de pasca.*

Quadern d'*haftarot* de Pasqua. Cf. n.º 6.

306 *item corns e fules de diversas coses.*

307 *item unes obres franceses las quals ha venudes an Jacob de Carssi.*

Sobre Jacob Carsí, vegeu el treball de M. Steinschneider : *Notice sur les tables astronomiques attribuées à Pierre III d'Aragon* al *Bulletino de Boncompagni*, xiii, p. 413 i s., i *Die Heb. Uber.*, p. 638 i s.

V

En un altre retall es llegeix : Ambram jacob.²

308 *un maazor.*

Mahzor o Ritual. Cf. n.º 22.

309 *item j. altre de Farer.*

Mahzor de Farrer. Es referirà al ja vist Nissim Ferrer?

1. En un retall unit a l'inventari es llegeix : Vidal Lobel.

2. En la llista de rendes, ja al·ludida, d'abans de l'any 1391 (BAER, *op. cit.*, p. 641), surt «l el berch den Abram Jaques».

310 *item ij. tefilos.**Tefil·lot. Cf. n.º 24.*311 *item tefilos de rosana.**Tefilot de Roix ha-xanà (Cap d'any). Cf. n.º 32.*312 *item j. alel.**Salms. Cf. n.º 19.*313 *item ne tench de mestre Barnat Baró.*

No sabem a quina obra es refereix aquí; tampoc no hem sabut identificar aquest mestre Baró.

VI

314 *Nasim Farer e mocer Belsom¹ en nom de sacrataris denonciem en nom de la jame iiii, rollos qui son an lescola e una afftaros e taffillos.*

Quatre rotlles de llibres de la Bíblia, junt amb unes *haftarot* o lectures dels Profetes i unes *tefillot*, o oracions de súplica.

VII

[l. 8 v.] Inventari den Atzay e son fill Salamo Atzay² dels llibres que jo he oltra aquells llibres que ha he donats a mose en Guillem vicari.

315 *item primerament j. libre apellat micra nauaim ronim.**Volum de Profetes posteriors. Cf. n.º 35.*316 *item coerns de micra de jacayar.**Volum de Isaías.*

1. Apareix Mossè Bellshom en el dit document del 27 d'abril del 1391, com adjunt als setze consellers permanents del Call de Girona.

2. D'aquest inventari, relacionat amb el següent immediat, sembla que podem deduir que es tracta del jueu notable Azday Toros (Todros) i del seu fill Salomó (cf. GIRBAL, *op. cit.*, p. 35, seguit per A. DE LOS RIOS, *op. cit.*, II, p. 434). Surt també al document del 27 d'abril del 1391 (cf. BAER, *op. cit.*, p. 628). A la carta del Papa Benet XIII als jueus de Girona (apèndix X de Girbal) se'l designa per tal que, com a nunci dels jueus de Girona, comparegui a l'assemblea de Tortosa, i BAER, *op. cit.*, p. 787, diu que com a tal fou elegit pels jueus de Girona; la crònica hebreaica *Xebet Jehudà*, d'Aben Verga (cf. traducció castellana del professor J. CANTERA, p. 169), parla que assistí de part dels jueus de Girona el R. Todros. No sabem si el dit Azday Toros és el mateix del dit nom que, a l'any 1384, figura nomenat del consell de l'aljama de Perpinyà (cf. BAER, *op. cit.*, p. 566-7).

- 317 *item coerns de micra de josua.*
Volum de Josué.
- 318 *item j. çassolim q̄illim mill̄.*
Quetubim o Hagiògrafs. Salms i Proverbis. Vegeu la mala transcripció del copista.
- 319 *item j. altre çasolim talats en que son tots los cassolins siro tillim.*
Hagiògrafs fins? als Salms. Sobre *siro* = fins? Cf. n.º 4.
- 320 *item ij. altres libres apellats aammas en trados ha v. libres apellats barisis samos vaycrar de misbar de uarim.*
Dos llibres dits Pentateuc que entre els dos contenen : Gènesi, Èxode, Levític, Nombres i Deuteronomi.
- 321 *item altre tregum.*
Targum.
- [f. 9 v.] 322 *item j. altre libre en que ha hiou e mill erus.*
Job, Proverbis i Rut.
- 323 *item coerns de pirus del maestra de tarrar.*
Comentari als dotze Profetes menors, de Raschí. Hem vist que algunes voltes el títol «es mestre» convenia molt bé a Mossé b. Nahman. Però no havent comentat aquest els dotze profetes menors, creiem que aquell títol ha d'aplicar-se aquí a Raschí.
- 324 *item selisos*
Selihot, pregàries d'indulgència. Cf. n.º 16, i noteu la transcripció.
- 325 *item ij. hores apellades taffillos.*
Tefillot, oracions de súplica. Cf. n.º 24.
- 326 *item unas altres de rastenar.*
Oracions de súplica, de *Roix ha-xanà* (Cap d'any).
- 327 *item ij. maczorim.*
Dos Rituals. Cf. n.º 22.
- 328 *item j. squinos.*
Quinot o *ēlegies*. Cf. n.º 21.
- 329 *item hoçanos.*
Hossanot, prec de les festes de Succot. Cf. n.º 220.

- 330 *item obres apellades piotim.*
Poesies sinagogals. Cf. n.º 18.
- 331 *item j. pirus de jasquel.*
Comentari a Ezequiel.
- 332 *item una maguilla.*
Rotlle d'Ester. Cf. n.º 20.
- 333 *item j. falel.*
Salms al·leluiàtics. Cf. n.º 19. Noteu la variant *falel*.

VIII

[f. 9 v.] Inventari dels llibres den Salomon Azday fill den Sday Taros.

- 334 *Primerament j. libre apellat rison de vicenta en pergamin.*
Sembla que s'ha d'entendre el llibre primer רישון *rison*, de l'obra Cànon d'Avicena (cf. *Rev. Et. Juiv.*, XL, p. 175).
- 335 *item altre libre de madacina apellat pircquer aboca.*
Es tracta de la transcripció hebraica dels Aforismes d'Hipòcrates. Cf. STEIN-CHENEIDER, *Die heb. Ub.*, p. 659.

IX

(En full a part i lletra que sembla de mà diferent)

Ffalcon bellshom ultra los llibres ja donats en poder de mosse lo vicari.¹

- 336 *Primerament iij. piotim.*
Poesies sinagogals. Cf. n.º 18.
- 337 *item v. masorim.*
Cinc Rituals. Cf. n.º 22.
- 338 *item iij. tafillos arrossana e jom aqui porim.*
Oracions de *Roix ha-xanà* (Cap d'any) i del dia de Quippur. Cf. n.º 32. Vegeu la mala transcripció de la còpia.

1. No sabem si s'ha de relacionar amb el Bellshom Mosse Falcó, que trobem a l'inventari A, n.º 9, el qual ja veiérem que tenia dos germans, un d'ells anomenat Falcó Mossé. Seria, doncs, aquest, el nostre Falcon Bellshom?

- 339 *item iij. tafillos.*
Oracions de súplica. Cf. n.º 24.
- 340 *item iij. alilim.*
Ordres de salms al·leluiàtics. Cf. n.º 19.
- 341 *item ij. tergomín.*
Targums.
- 342 *item ames maillos.*
Cinc Rotlles de Cant dels Cants, Rut, Lamentacions, Eclesiastès, Ester.
Cf. n.º 17.
- 343 *item ommas.*
Pentateuc. Cf. n.º 1.
- 344 *item perus rabben salamo de tora.*
Comentari al Pentateuc, de Raschí. Cf. n.º 9 i segs.
- 345 *item paulla.*
El llibre *Ques ha-gueullà* de Mossè b. Nahman. Cf. n.º 147.
- 346 *item libre de dicduc.*
Gramàtica hebraica.
- 347 *item tregum jerusalmi.*
Targum Jerusalmí.
- 348 *item libre de medecina.*
- 349 *item ecaa.*
- 350 *item ecaa.*
Eçà. Lamentacions de Jeremias. Cf. n.º 26.
- 351 *item pirus de ames maillos rabenu salamo.*
Comentari de Raschí als cinc meguil·lot. Cf. n.º 17.
- 352 *item samor libbi.*
- 353 *item samor libbi.*
La poesia litúrgica, ja vista, de Salomó b. Gabirol. Cf. n.º 65.
- 354 *item o omas de deuarim.*
Deuteronomi.

355 *item duos maillos.*

Dos dels cinc rotlles bíblics.

356 *item un libre de purim.*

El llibre d'Ester.

357 *item alascander emiuar a peninim.*

Alascander o Alexandre (cf. n.º 24 de MOSCONI, *Rev. Et. Juv.*, xxxix., p. 248). Segurament es tracta de la història d'Alexandre (cf. STEINSCHNEIDER, *Die heb. Uber.*, p. 540, i el seu treball sobre la Biblioteca Lleo Mosconi, n.º 24, *Rev. Etud. Juv.*, XL, p. 65). Sobre *Mibhar hapeninim*, cf. el nostre n.º 25.

358 *item perus de daniel.*

Comentari de Daniel.

359 *item salios.*

Pregàries d'indulgències. Cf. n.º 16.

360 *item ij. libres dauí caa.*

Llibres de Rabi Çag? = Issaac. En aquest cas seria alguna obra del col·laborador d'Alfons X de Castella, Rabi Çag? O bé es referirà a Avicena? Cf. n.º 334.

361 *item ij. aftaros.*

Lectures sabàtiques. Cf. n.º 6.